

De Taalspiraal

“Taal is onze deur. Alles en iedereen kan door die deur naar binnen.”

– Derek Otte

CONCEPT Beleidskader Taal in Rotterdam
2019 – 2022

Colofon

Uitgave

Gemeente Rotterdam

Fotografie

Rene Castelijm (cover, pagina 5, 8, 14, 20, 24 en 28),
Mike Ajawaila (pagina 11), Joep Boute (pagina 12),
Bureau In10 (pagina 16) en Peter Schmidt (pagina 13)

Vormgeving

Publiquest – Pony Design Club

Begeleiding

Publiquest - Leene Communicatie

Februari 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord wethouder Judith Bokhove	5
1. Inleiding: de Taalspiraal omhoog	6
2. Rotterdam en de taal	8
2.1. Laaggeletterdheid...	8
2.2. ...in Rotterdam	9
2.3. De gevolgen	9
2.4. Over wie hebben we het?	10
2.5. Gevraagd: een buitengewone inspanning	11
3. Ambitie en doelstellingen. Wat willen we bereiken?	12
3.1. Kwantitatieve doelstelling: hoeveel willen we bereiken?	13
3.2. Kwalitatieve doelstelling: hoe goed moet het zijn?	13
3.3. Doelstelling netwerkpartners: met wie gaan we het doen?	13
4. Visie en aanpak. Taal gaat dwars door alles heen	14
4.1. Drie hoofdlijnen voor het beleid	14
4.2. De aanpak: hoe gaan we het doen?	17
5. Vier sporen waarlangs we werken	21
5.1. Taal en Ontwikkeling	21
5.2. Taal en Gezondheid	22
5.3. Taal en Werk	22
5.4. Taal en Geld	23
6. Onderzoek en rapportage	24
6.1. De Taalmonitor	24
6.2. Evidence based innovatie	24
6.3. Aansluiting bij landelijk onderzoek	25
6.4. Verantwoording	25
7. Juridisch en financieel kader	26
7.1. Juridisch kader	26
7.2. Financieel kader	28
Bijlage 1: Toelichting op taalniveaus	29
Bijlage 2: Verdeling typen taaltrajecten tot 2019	30

Geen punt

Spoken word bij de presentatie van de Rotterdamse taalglossie GeenPunt #2 op 14 januari 2019

“Taal is alles, want alles is taal... Schrijven, lezen, spreken: ik kan het allemaal. Taal is een deur en met het alfabet als sleutel, krijg je die deur open. Of de deurklink dan een klinker is, dat weet ik niet, maar die deur is vaak gesloten voor velen om ons heen. Omdat de sleutels nooit gemaakt zijn of omdat de vertrouwde deur verdween.

Toegang tot de taal is iets waar we allemaal baat bij hebben. De vrijheid ons te kunnen uiten, om iets zwart op wit te zeggen. Om informatie tot ons te nemen, om in deze snelle tijd te functioneren. Om zelf bij te blijven maar ook om anderen iets te leren.

Want je zou het haast vergeten, omdat je de meesten door onterechte schaamte niet zo gauw zal horen, maar met niet kunnen schrijven gaan waarschijnlijk fantastische verhalen verloren.

Wel gedacht en gevoeld maar niet geuit in pennenstreken. Wellicht hadden we véél meer dichters welkom kunnen heten. Romanschrijvers en filosofen, noem het allemaal maar op: al die letters, woorden, zinnen, nu nog weggestopt en opgekropt.

Letters brengen leven, zinnen geven kleur... En het lijkt soms vanzelfsprekend maar het is géén open deur, 't is niet zomaar opgelost. Hopelijk is dit magazine een sleuteltje aan de bos.

Voor het slot op de deur naar nieuwe ABC's, blokletters en citaten. Voor toekomstige typtypes en grammaticafanaten. Hartletters in hoofdletters, samen, laten we... Met lezen en schrijven bezig blijven en er open over praten!

Tot we, als vanzelfsprekend, onze voeten vegen... Door de deur heen lopen, wetend wat alles om ons heen betekent. Schrijven en lezen betekent toegang, voor en tot ons allemaal. Taal is alles, want alles is taal: 't is een gedachte waar je moeilijk omheen kunt. Maar we gaan verder met vertalen, letterlijk, zonder einde: geen punt.”

Derek Otte

Stadsdichter van Rotterdam 2017 en 2018

Voorwoord

Mensen die kunnen lezen en schrijven staan er maar zelden bij stil hoezeer hun dagelijks functioneren afhankelijk is van taal. Het gaat immers vanzelf, net als ademen.

Mensen die laaggeletterd zijn schamen zich vaak. Ze hebben een trukendoos vol om hun probleem te verbergen. Denk maar aan de vrouw die met de menukaart in de hand in een restaurant wacht met bestellen tot haar vriendin zegt wat zij neemt. "Carpaccio? Ja, lekker, daar zat ik net aan te denken, dat neem ik ook."

Onwetendheid en schaamte. Het is die dubbele onzichtbaarheid die laaggeletterdheid tot zo'n enorm hardnekkig probleem maakt. Een probleem met een enorme impact bovendien. Zeker in Rotterdam.

We kunnen het ons niet permitteren om daarin te berusten. Niet vanwege al die Rotterdammers die op deze manier heel veel perspectief en kansen moeten missen. Maar ook niet vanwege de toekomst van de stad.

Ik ben dan ook trots en vereerd dat ik vooralsnog de eerste wethouder in Nederland ben met Taal als portefeuille. Maar meer nog dan trots en eer, voel ik urgentie.

De Taalspiraal moet omhoog. Dit beleidskader beschrijft hoe we dat de komende jaren willen bewerkstelligen. Omdat taal zowat alle facetten van het leven raakt, doen we dat zoveel mogelijk geïntegreerd met andere beleidsterreinen.

Eén ding staat vast. De gemeente en alle betrokken professionals op dit gebied kunnen het niet alleen. Het moet een zaak van de hele stad worden. Een erezaak.

We hopen dat het plan dat u nu in handen heeft u zal inspireren daar op uw eigen manier en in uw eigen omgeving invulling aan te geven.

Judith Bokhove,

Wethouder Mobiliteit, Jeugd en Taal

1 Inleiding: de Taalspiraal omhoog

Het blijft fascinerend: een kind van zes of zeven dat z'n eerste woordjes leest. In het begin gaat het stamelend, letter voor letter. Maar op een gegeven moment worden die letters lettergrepen. En al snel vormen die lettergrepen woorden. Wat eerst nog zes volkomen onbegrijpelijke tekens waren, is even later een meisje. En weer zeven tekens verder heeft ze krullen.

Het is het prille begin van een geweldige ontwikkeling. Want leren lezen en schrijven opent talloze deuren. Naar verhalen over onbekende werelden en over mensen die je nooit zult ontmoeten, maar dankzij de taal toch leert kennen. Het prikkelt je verbeeldingskracht, je vermogen om je in te leven en daar vervolgens iets mee te doen. Maar het opent ook de deur naar kennis, naar zorgeloze schooljaren. En vervolgens naar een vervolgopleiding en in de meeste gevallen een betaalde baan. Naar bestaanszekerheid.

Taal is een ongelooflijk belangrijk beginpunt in ieders leven. We leren het in een fase dat alles in ons piepjonge lichaam wijd open staat om het te ontvangen en te verwerken. Om het vervolgens haast achteloos te gaan gebruiken.

Als dat in het begin meteen goed gaat, dan werkt taal als een spiraal die steeds verder omhooggaat. Dan dienen zich steeds meer vaardigheden aan, steeds meer mogelijkheden, steeds meer kansen.

Maar een spiraal kan twee kanten op.

Zo mooi en beloftevol als de ontwikkeling kan zijn van mensen die op jonge leeftijd op bijna vanzelfsprekende wijze leren lezen en schrijven, zo lastig is het voor mensen die dat moeten missen. Als je - om wat voor reden dan ook - niet op het juiste moment en op de juiste manier met taal wordt gevormd, dan stapelen de kleine en grote obstakels zich daarna alleen maar op.

Dan wordt er thuis niet voorgelezen en grijp je zelf later ook nooit naar een boek of een tijdschrift. Dan kan naar school gaan een reusachtige berg worden waar je elke dag tegen opziet en van school gaan een enorme opluchting. En dan wordt het krijgen van een baan erg lastig en die baan vervolgens houden niet minder moeilijk.

Ook gezond zijn en gezond blijven wordt dan een opgave, al is het alleen maar omdat je geen verpakkingen kunt lezen, geen bijsluiters en ook geen voorlichtingsmateriaal. En dan hebben we het nog niet eens over je 'financiële gezondheid'. Over hoe snel je een schuld kunt opbouwen omdat je de voorwaarden van je telefoonprovider niet kon lezen.

Mentaal gezien gebeurt er ook iets met je. Al snel ontstaat er schaamte en ontwikkel je smoesjes en uitwijktrucs. Je doet er alles aan om maar te voorkomen dat mensen het merken. Zonder de juiste taalvaardigheid kun je knap eenzaam zijn.

We zeiden het al: een spiraal kan twee kanten op.

Rotterdam is met ingang van deze collegeperiode de eerste en voorlopig enige stad in Nederland met een wethouder Taal. Je kunt dat zowel bemoedigend als alarmerend vinden.

Om met dat laatste te beginnen: in onze stad hebben veel mensen een taalachterstand. Veel meer dan in de rest van Nederland. Een op de vijf Rotterdammers is, zoals dat officieel heet, laaggeletterd. Dat is niet alleen voor henzelf een groot en schrijnend probleem. Dat is het voor de hele stad.

Het bemoedigende zit 'm in het feit dat de stad meer dan ooit erkent dat er iets moet gebeuren. Dat we het ons niet kunnen veroorloven dat zoveel mensen zoveel kansen moeten missen. En dat het voor de toekomst van een stad als Rotterdam belangrijk is dat zoveel mogelijk mensen voluit mee kunnen doen.

Daarvoor zijn drie dingen nodig.

Het eerste is bewustzijn. Als je aan Rotterdammers vraagt: maak eens een lijstje met de tien grootste uitdagingen van onze stad, dan staat laaggeletterdheid daar zelden op. En al helemaal nooit in de Top-3. Een oorzaak zou kunnen zijn dat wie de taal wel beheerst het zich gewoon niet kan voorstellen. Hij of zij ziet overal taal en zet dat in een fractie van een seconde om in betekenis. Dat er mensen zijn voor wie dat niet zo is, is bijna ondenkbaar en voelt ver van je bed. Een andere reden is ongetwijfeld het taboe dat er op rust. Laaggeletterden zijn vaak meesters in het verbergen van hun probleem.

Dat bewustzijn is hard nodig. Bij de mensen die een taalachterstand hebben zelf, maar zeker ook bij bestuurders, ondernemers, artsen en verpleegkundigen, politieagenten en loketbeambten. Bij alle Rotterdammers. De taalprofessionals die in onze stad keihard werken om dit probleem aan te pakken, kunnen het niet alleen. Daarvoor is het te groot en te veelkoppig. De hele stad moet meehelpen en meedenken.

Nummer twee is preventie. Voorkomen is altijd beter. Zeker omdat we weten dat laaggeletterdheid tot talloze andere

problemen kan leiden. We moeten een dreigende taalachterstand zo vroeg mogelijk signaleren en dan ook meteen ingrijpen.

Dat geldt voor alle levensfasen en alle leeftijdsgroepen. Dus ook voor de allerjongste Rotterdammers. Als we erin slagen al in de cruciale eerste jaren - zelfs nog voordat er in groep drie een serieuze start wordt gemaakt met lezen en schrijven - een beginnende taalachterstand te signaleren en te voorkomen, dan boeken we enorme winst. Winst waar we over decennia nog de vruchten van plukken.

De derde stap is: aan de slag! In de komende periode kunnen laaggeletterde Rotterdammers profiteren van aanzienlijk meer taaltrajecten dan voorheen. Meer, kwalitatief goed en laagdrempelig.

De taalspiraal móet omhoog. We hebben geen keuze. Want taal is toekomst. Voor mensen. En voor de stad.

2 Rotterdam en de Taal

2.1 Laaggeletterdheid ...

Raar woord eigenlijk, 'laaggeletterdheid'. Wat bedoelen we er precies mee? We noemen iemand laaggeletterd als hij of zij moeite heeft met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. En daardoor tegen allerlei grote en kleine problemen aanloopt in onze samenleving. Iemand kan bijvoorbeeld de bijsluiter van een recept niet goed ontcijferen. Of niet lezen wat er op de borden staat op het Centraal Station. Of wat er precies gevraagd wordt in een vacaturetekst.

In Nederland is bijna 12 procent van de mensen tussen de 16 en 65 jaar laaggeletterd.¹ Het niveau van basisvaardigheden waar ze over beschikken ligt onder '2F', het niveau dat je normaal gesproken hebt aan het einde van het vmbo of mbo 1, 2 of 3. Er kunnen allerlei redenen zijn

waarom mensen laaggeletterd zijn. Soms heeft het met aanleg te maken. Soms juist met 'aanbod'. Bijvoorbeeld omdat ouders ook laaggeletterd zijn. Of omdat mensen uit een ander land komen en de Nederlandse taal nog moeten leren. Die achterstand in taalbeheersing wordt vaak weer doorgegeven aan de kinderen. Je zou kunnen zeggen dat laaggeletterdheid in zekere zin erfelijk is.

Hoe dan ook, als iemand laaggeletterd is, heeft dat vaak grote gevolgen. Mensen ervaren problemen met hun werk, met hun financiën en vaak ook met hun gezondheid, doordat ze allerlei tips en aanwijzingen niet goed kunnen lezen. De maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid bedragen in Nederland ongeveer 1 miljard euro per jaar.²

¹Tel mee met taal (2015)

²Laaggeletterdheid in Nederland kent aanzienlijke maatschappelijke kosten (PwC, 2017. Update rapport 2013)

2.2 ... in Rotterdam

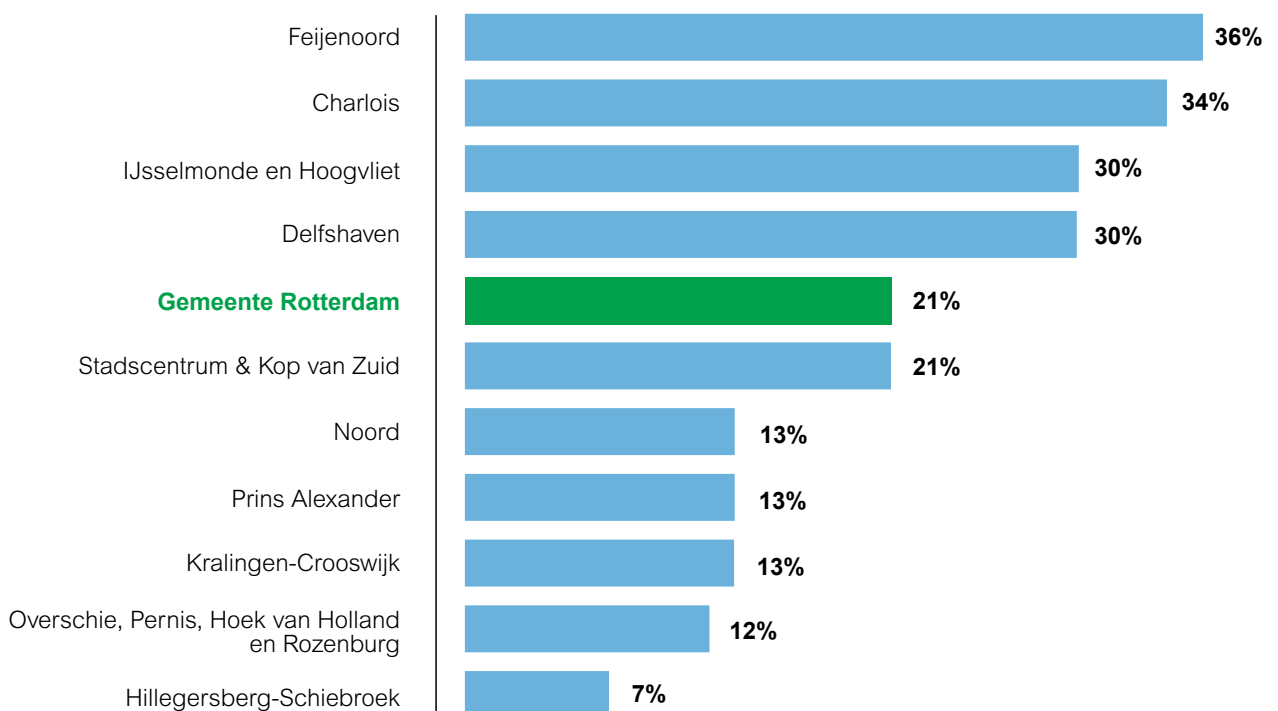
In Rotterdam is maar liefst 21 procent van de bevolking laaggeletterd. Dat is dus bijna twee keer het landelijk gemiddelde. We hebben het dan over zo'n 90.000 mensen. Voor een deel komt dat doordat hier veel mensen wonen waarvan de ouders niet hebben kunnen doorleren en bijvoorbeeld al vroeg in de haven gingen werken. Dat had vaak ook invloed op het opleidingsniveau en de arbeidsmarktpositie van hun kinderen. Maar het heeft ook te maken met de herkomst van veel Rotterdammers.

Onze stad telt 206 verschillende nationaliteiten. Voor veel Rotterdammers is het Nederlands dus een tweede taal die ze onder de knie moe(s)ten krijgen.

De verschillen per wijk zijn behoorlijk groot, zoals te zien is in onderstaande tabel.

Het beeld is duidelijk: op Zuid is het probleem het grootst. Daar is meer dan 30 procent van de mensen laaggeletterd.

Percentage laaggeletterden per gebied in Rotterdam

Bron: Onderzoek 2016 door CINOP Advies, OBI, Universiteit van Maastricht (ROA en ERD), ETIL en Kohnstamm Instituut

2.3 De gevolgen

We zeiden het hierboven al: als mensen laaggeletterd zijn, dan ervaren ze op allerlei gebieden problemen. Ze komen niet of heel moeilijk aan werk, hebben vaak problemen met het bijhouden van hun administratie, kunnen brieven niet lezen, kunnen ook aanwijzingen van de dokter of het ziekenhuis niet goed volgen en ga zo maar door. Het is dan ook geen toeval dat de Rotterdamse wijken waar het percentage het hoogst is ook te kampen hebben met de meeste armoede. Hetzelfde geldt voor de

levensverwachting. Professor Burdorff van het Erasmus Medisch Centrum toonde aan dat de levensverwachting in deze wijken flink wat jaren lager is dan in andere delen van de stad.

De maatschappelijke kosten voor onze stad zijn dan ook hoog. Men schat dat het ligt tussen de 44 en 53 miljoen euro per jaar.³ Denk daarbij onder meer aan uitkeringen en hogere kosten voor de gezondheidszorg.

³Bron: Onderzoek 2016 door CINOP Advies, OBI, Universiteit van Maastricht (ROA en ERD), ETIL en Kohnstamm Instituut

2.4 Over wie hebben we het?

Je kunt mensen die laaggeletterd zijn onmogelijk over één kam scheren. Ze zijn in ieder geval lang niet altijd analfabeet. Veel laaggeletterden kunnen wel lezen en schrijven, maar niet op een niveau om volwaardig mee te kunnen doen. Ze hebben bijvoorbeeld problemen met:

- formulieren invullen. Denk aan huur- en zorgtoeslag, belastingaangiften, etc.;
- het lezen van straatnaamborden en aanwijzingen in het verkeer en het OV;
- voorlezen aan (klein)kinderen;
- pinnen en online bankieren;
- werken met de computer;
- solliciteren;
- het begrijpen van informatie over gezondheid en de zorg.

Grofweg kun je vier groepen onderscheiden:

Nederlanders die hier geboren zijn

Landelijk gezien is twee derde van alle laaggeletterden in Nederland geboren. Omdat ze met spreken geen moeite hebben, blijft hun laaggeletterdheid vaak lang onopgemerkt, wat voor extra problemen kan zorgen.

“Als ik iemand een ‘beauty’ wil noemen, schrijf ik ‘bjoetie’, dat snapt toch iedereen?”

– “Vrijgezellige Piet”, vader van drie kinderen, geboren en getogen in Hilversum

Nieuwkomers

De groep mensen die vanuit het buitenland hiernaartoe is gekomen, is heel divers qua afkomst, duur van het verblijf, niveau van taalbeheersing (ook van de eigen taal) en behoefte aan bijscholing in taal. Op grond van de Wet Inburgering zijn deze mensen inburgeringsplichtig.

“Bedankt

Bedankt dat je de boom bent die de storm tegenhoudt
Bedankt dat je de stem bent die het beest bang maakt
Bedankt voor het maken van mijn uitzicht kleurrijk
Bedankt om mijn beste vriend te zijn”

– Ishmail Kamara, vluchteling

Oudkomers en andere niet-inburgeringsplichtigen

Met oudkomers bedoelen we mensen die vanuit het buitenland hiernaartoe zijn gekomen en hier al langere tijd wonen. Ook al hebben ze hun inburgeringsexamen gehaald (A2), dan nog zijn ze vaak laaggeletterd.

“Zonder taal kan iemand zich niet redden. Je moet het land begrijpen waar je woont.”

– Zinajda, moeder met een tweede moedertaal

Jongeren

Alle jongeren die zonder een startkwalificatie het onderwijs verlaten, zijn laaggeletterd. Door hun beperkte beheersing van de taal zijn hun kansen op de arbeidsmarkt heel klein. Vaak hebben ze te maken met een opeenstapeling van problemen.

“Als je iemand ziet, is het meestal ‘fa’ka’ (alles goed), of ‘ik ga loesoe’ (ik ga weg). Straattaal heeft wel z’n momenten. Je moet wel weten met wie je het wel en niet kan spreken. We gebruiken bijvoorbeeld geen straattaal bij volwassenen, op ons werk, stage en met mensen die het zelf ook niet spreken.”

– Kayleigh en Latoya

2.5 Een buitengewone inspanning

Natuurlijk hebben ook vorige colleges zich intensief beziggehouden met het probleem van de laaggeletterdheid in onze stad. Je zou kunnen zeggen: het begin is er. Het besef dat laaggeletterdheid grote invloed heeft op talloze terreinen is aanwezig. Op wat goed is gegaan in het verleden en initiatieven die op dit moment succesvol zijn, zullen we zeker voortbouwen.

Maar het is ook duidelijk dat het nog lang niet genoeg is. We zien dat we nog maar een klein deel van de laaggeletterden in onze stad bereiken en echt verder helpen. Terwijl de maatschappelijke kosten, nu en in de nabije toekomst, enorm zijn. Te veel mensen blijven hierdoor aan de kant staan. Dat mogen we niet laten gebeuren. Dit probleem vraagt kortom om een buitengewone inspanning.

Rotterdam heeft met ingang van deze collegeperiode - als enige en eerste stad in Nederland - een aparte wethouder met het thema Taal in haar portefeuille. Dat zegt iets over de urgentie die wordt gevoeld. In dit beleidskader wordt uiteengezet hoe we op het gebied van laaggeletterdheid in Rotterdam de komende jaren gaan zorgen voor een positieve trendbreuk.

3 Ambitie en doelstellingen. Wat willen we bereiken?

Dit college wil dat iedereen meedoet in Rotterdam. Het beheersen van de Nederlandse taal is daarvoor een cruciale voorwaarde. Om Rotterdammers die laaggeletterd zijn dezelfde kansen en hetzelfde perspectief te bieden als hun stadgenoten, is een radicale én integrale aanpak nodig.

Zoals hiervoor beschreven, is de doelgroep heel divers en zijn er dus ook grote verschillen qua behoefte:

- niveau: heeft iemand behoefte aan een formeel taaltraject, een traject dat gericht is op het behalen van een diploma of kwalificatie? Of juist aan een non-formeel traject, waarbij de taalvaardigheid op een aantal aspecten wordt verbeterd, zonder dat dit leidt tot een diploma of kwalificatie?

- vaardigheden: gaat het om (deel)vaardigheden van taal, rekenen en/of digitale vaardigheden?
- doelstelling; wat wil iemand met taalverbetering bereiken?

De aanpak is erop gericht iedere Rotterdammer met een taalachterstand een passend taaltraject te bieden. Daarmee bedoelen we een traject dat vraaggericht is en aansluit bij de individuele behoefte van de deelnemer. Door aan te sluiten bij de eigen motieven van mensen, zien ze snel resultaat en zal het leereffect groter zijn.

3.1 Kwantitatieve doelstelling: hoeveel willen we bereiken?

In deze collegeperiode willen we 19.000 Rotterdammers een geslaagd formeel of non-formeel taaltraject laten doen; bijna 7000 meer dan in de vorige periode. Op die manier willen we deuren openen voor Rotterdammers die door hun taalachterstand in hun leven beperkingen ondervinden.

3.3 Doelstelling netwerkpartners: met wie gaan we het doen?

De gemeente kan en wil het niet alleen doen. Onze netwerkpartners - variërend van taalaanbieders en kennisinstellingen tot maatschappelijke organisaties en bedrijven - zetten zich in voor het verbeteren van het taalniveau in de stad, of het nu gaat om het eigen personeel of de communicatie met cliënten of patiënten. We streven ernaar dat minimaal 50% van de Rotterdamse netwerkpartners gericht actie gaat ondernemen om de taalbeheersing van laaggeletterden binnen hun organisatie te verbeteren. Dit gaan we nauwlettend volgen.

3.2 Kwalitatieve doelstelling: hoe goed moet het zijn?

Kwantiteit is niet alles, we willen ook dat de deelnemers hun taaltrajecten succesvol afronden en er tevreden over zijn. We streven ernaar dat minimaal 80% van de deelnemers het taaltraject succesvol afrondt en dat 80% het ook een positieve waardering geeft.

4 Visie en aanpak. Taal gaat dwars door alles heen

4.1 Drie hoofdlijnen voor het beleid

De uitdaging waar we voor staan, vraagt om een integrale aanpak. We zullen moeten werken aan het voorkomen van laaggeletterdheid, het vroegtijdig signaleren ervan én aan het effectief bereiken van veel meer Rotterdammers die er mee te maken hebben. En we zullen dat moeten doen op een manier die verbonden is met alle belangrijke aspecten van hun dagelijks leven: hun persoonlijke ontwikkeling van geboorte tot ouderdom, hun werk, hun gezondheid en hun financiële reilen en zeilen.

Dit leidt tot drie relatief nieuwe uitgangspunten voor de aanpak van laaggeletterdheid in onze stad. Het zijn de hoofdlijnen van het beleid voor de komende jaren.

- De eerste is de levensloopbenadering. We richten ons op alle leeftijden.
- De tweede is dat we willen aansluiten bij wat mensen zelf willen bereiken, op allerlei gebieden. Hun eigen, intrinsieke motivatie vormt het startpunt.
- En de derde hoofdlijn is dat we ruimte bieden aan nieuwe ideeën, producten en inzichten. En dus ook aan nieuwe partijen die ons willen helpen de trendbreuk tot stand te brengen.

4.1.1 Hoofdlijn 1. We kiezen voor een levensloopbenadering

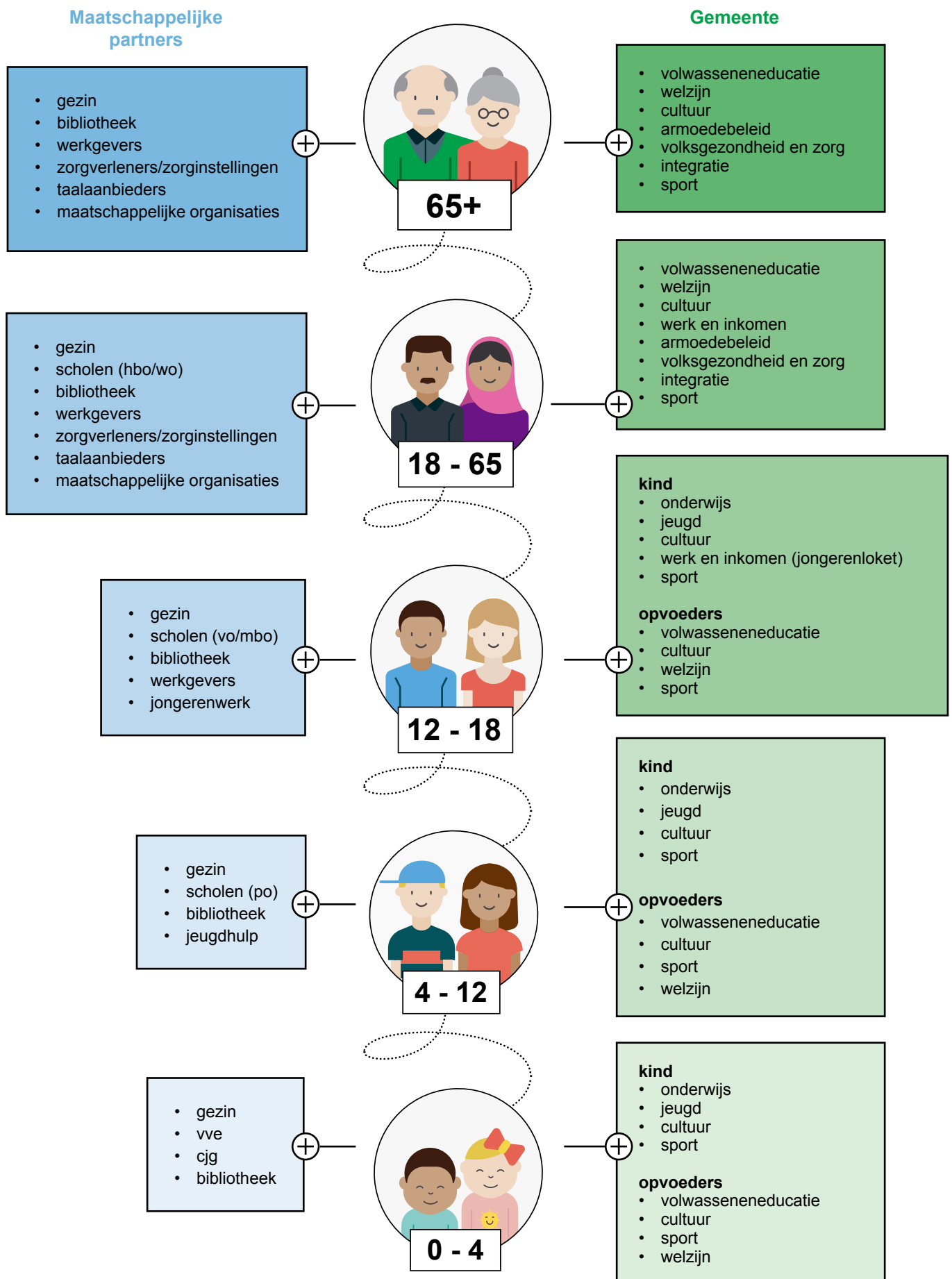
Veel taaltrajecten richten zich exclusief op de mensen waarbij een probleem is vastgesteld. Dat is ook hard nodig, maar het gaat voorbij aan iets wat op de lange termijn veel effectiever en goedkoper zal blijken te zijn: preventie en vroegsignalering.

Daarom wordt in dit actieplan gekozen voor een aanpak waarin de allerjongste Rotterdammers samen met hun opvoeders veel meer aandacht krijgen. Omdat taalontwikkeling meteen na de geboorte begint, is het van belang dat we als gemeente en deelnemende partijen zo snel mogelijk met kinderen en hun opvoeders met taal aan de slag gaan. We laten niet langer kostbare tijd verloren gaan in deze taalgevoelige periode van het leven. Zo gaan we het 'overerven' van laaggeletterdheid en de instroom van een nieuwe groep laaggeletterde volwassenen in de toekomst tegen.

In alle levensfasen spelen verschillende professionals een belangrijke rol. Voor hele jonge kinderen zijn dat bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Naarmate kinderen ouder worden, komen hier steeds meer natuurlijke partijen en organisaties bij; denk aan scholen, de bibliotheek, het bedrijf waar men gaat werken, etc. Al deze partijen en professionals zullen we (extra) gaan ondersteunen. Zie hiervoor hoofdstuk 4.

In een schema gevat, ziet de levensloopbenadering er zo uit:

Levensloopenbadering

4.1.2 Hoofdpijn 2. We sluiten aan op de intrinsieke motivatie van mensen

Er kunnen allerlei redenen zijn waarom mensen iets willen doen aan hun beheersing van de Nederlandse taal. Het krijgen van een baan is een veelgehoorde. Maar goed kunnen communiceren met de school van je kinderen kan er ook een zijn. Net als het kunnen begrijpen van de informatie van allerlei instellingen, van het ziekenhuis tot de Belastingdienst.

We willen met onze aanpak inspelen en aansluiten op deze en andere motieven, om zo het starten en volhouden van de verschillende taaltrajecten succesvoller te maken. Wat mensen zélf willen bereiken, moet leidend zijn als het gaat om taalverbetering en taaltrajecten. Dat vraagt iets (veel) van de trajecten die we aanbieden. Het moet aansluiten op deze motieven en het moet maatwerk zijn.

4.1.3 Hoofdpijn 3. We geven ruimte aan nieuwe ideeën

Een succesvolle aanpak van een hardnekkig probleem zoals laaggeletterdheid in onze stad, vereist innovatie. Rotterdam is weliswaar voorloper in het 'inbedden' van taal in het gewone leven, maar we moeten alert blijven op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. In het nieuwe beleid bieden we hiervoor veel ruimte, onder andere door middel van een subsidieregeling gericht op het stimuleren van innovatie en het geven van een extra impuls aan de gebieden.

We zoeken samenwerking met verschillende kennisinstellingen in Rotterdam, met betrokkenheid van studenten, artsen, docenten en onderzoekers. En we gaan actief op zoek naar meer kennis en ervaring bij andere grote steden, ook in het buitenland. Ook initiatieven uit onverwachte hoek zijn welkom. We streven hierbij naar een evidence based aanpak, waarbij we samenwerkingen en initiatieven op hun concrete resultaat zullen toetsen. Bij gebleken succes kunnen zaken dan verder uitgerold worden.

4.2 De aanpak. Hoe gaan we het doen?

Naast deze hoofdlijnen zijn er belangrijke uitgangspunten geformuleerd voor de aanpak in deze komende periode:

4.2.1 We kiezen voor een positieve toon

Laaggeletterdheid zit in de taboesfeer. Veel mensen schamen zich en durven er niet voor uit te komen dat ze moeite hebben met lezen en schrijven. Vooral degenen die in Nederland zijn geboren, hebben allerlei manieren ontwikkeld om hun probleem te verbergen. Daardoor is het moeilijk om ze te bereiken.

Onderzoek wijst uit dat het problematiseren van het onderwerp niet helpt. Een positieve toonzetting en benadering, gericht op kansen en perspectief, doet dat wel. We erkennen daarmee ook dat deze mensen wel degelijk veel potentie in zich hebben.

4.2.2 We geven ervaringsdeskundigen een rol

Goed voorbeeld doet goed volgen. Ervaringsdeskundigen - mensen die laaggeletterd zijn of waren en daar voor uit durven komen - kunnen drempels wegnemen. We willen hun ervaring en deskundigheid inzetten, bijvoorbeeld door een denktank op te richten, die op talloze gebieden kan adviseren. De taalambassadeurs van Stichting ABC of Stichting Lezen & Schrijven kunnen worden ingeschakeld om voor verschillende organisaties in de stad de communicatie te testen op begrijpelijkheid en (fysieke) toegankelijkheid.

4.2.3 We bieden een kwalitatief en bereikbaar aanbod

De kwaliteit van het aanbod wordt bepaald door de mensen erachter. Bij de formele en non-formele taaltrajecten wordt gewerkt met gekwalificeerde docenten en taalvrijwilligers. Deze taalvrijwilligers spelen hier een ondersteunende (geen vervangende) rol. Bij de taalactiviteiten maken we gebruik van goed getrainde vrijwilligers. Zij zijn van onschatbare waarde bij het verbinden van het in de klas geleerde met de praktijk.

Alle taaltrajecten zijn goed bereikbaar; de mensen waarvoor ze worden georganiseerd mogen geen geografische beperkingen ondervinden.

We werpen ook geen financiële drempels meer op. Alle taaltrajecten zijn met ingang van deze beleidsperiode gratis toegankelijk; we schaffen de eigen bijdrage voor cursisten af.

Een kwalitatief aanbod betekent ook dat het vraaggericht is: passend en gericht op de (leer)potentie en wensen van de deelnemers. Het levert bovendien concrete, meetbare resultaten op, zowel op het gebied van de taalverbetering als het behalen van de persoonlijke leerdoelen van de deelnemers.

4.2.4 We organiseren dichtbij en met extra aandacht voor Rotterdam Zuid

We organiseren de taaltrajecten en taalactiviteiten in de stad zoveel mogelijk dichtbij de mensen: in de buurt en toegankelijk. Samen met de al bestaande netwerken en partners - zoals de bibliotheek en welzijnspartijen - gaan we dit realiseren. Signalen vanuit de praktijk kunnen ons helpen de toegankelijkheid en bereikbaarheid nog verder te verbeteren.

Naast de centrale informatie op de website van de gemeente en het Taalpunt in de Centrale Bibliotheek, zorgen we ervoor dat mensen de taaltrajecten ook via het gebiedsnetwerk en via natuurlijke en potentiële doorverwijzers kunnen vinden. Deze doorverwijzers gaan we strategisch positioneren, zodat het effect maximaal is. Denk hierbij aan vraagwijzers, wijkteams en welzijnsorganisaties. Zij zijn de trekkers van de taalnetwerken in de gebieden en gaan vanaf 2019 ook registreren hoeveel mensen zijn doorverwezen van taalactiviteiten naar een hoger taalaanbod.

Op Zuid zijn de problemen het grootst. In de wijken Feyenoord en Charlois ligt het percentage laaggeletterdheid ruim boven de 30 procent,⁴ bijna drie keer zo hoog als het landelijk gemiddelde. Daarom is in het kader van het Nationaal Programma Zuid afgesproken dat alle medewerkers van de wijkteams in het Rayon Zuid getraind zullen worden in het herkennen van laaggeletterdheid en het leiden van mensen naar een geschikt taaltraject.

⁴ CINOP Advies, ROA van Maastricht University, ERD van Maastricht University, ETIL en Kohnstamm Instituut. Hiernaast is ook Onderzoek en Business Intelligence (OBI) van de gemeente Rotterdam betrokken.

4.2.5 We werken samen met (nieuwe) externe partners

Om zoveel mogelijk mensen te bereiken, werken we met een groot netwerk van externe partijen. Naast het vergroten van ons bereik, levert deze samenwerking meer voordelen op voor de verschillende partners en de stad:

- we ontwikkelen op deze manier meer kennis en kunde op het gebied van laaggeletterdheid in de stad;
- het levert professionals op allerlei terreinen winst op wanneer er sprake is van betere communicatie met laaggeletterden;
- we komen zo tot betere en gerichtere doorverwijzingen;
- het levert inspiratie en innovatie op;
- het heeft een grotere impact op de stad.

Voor een deel van de externe partners is taalontwikkeling hun kernactiviteit. Dit zijn bijvoorbeeld scholen, logopedisten en specifieke taalaanbieders. Bovendien zijn er de instellingen die van nature te maken hebben met taalontwikkeling, zoals de bibliotheek en welzijnsinstellingen.

Daarnaast bestaat het netwerk uit partners die pas de laatste jaren actief zijn geworden op dit terrein. Bijvoorbeeld een aantal zorgverleners, kennisinstellingen en bedrijven. Het belang van deze groep partners is heel divers als het gaat om het omgaan met laaggeletterdheid. Het kan variëren van het verhogen van de veiligheid van de werknemers tot het verbeteren van het klantcontact, c.q. een betere communicatie met patiënten.

Het is zaak om te blijven investeren in ons netwerk, bijvoorbeeld door meer bewustwording te creëren, nieuwe verbindingen te leggen, kennisbevordering en nieuwe methodieken aan te bieden en platforms voor kennisuitwisseling te initiëren. Daarnaast streven we ernaar ons netwerk verder uit te breiden, bijvoorbeeld met CJG's, verloskundigen en wijkverpleegkundigen, om zo aan de gewenste preventie en vroegsignalering te kunnen werken. Het raadsinitiatief 'De 10 voor taal' had onder andere het doel om taalachterstanden of taalstoornissen vroegtijdig te signaleren en aan te pakken door onder andere uitbreiding van het netwerk van professionals en uitbreiding van de natuurlijke vindplaatsen. Met dit beleidskader geven wij gehoor aan de oproep vanuit 'De 10 voor taal'. Samen met de Hogeschool Rotterdam, logopedisten en VVE-instellingen werken we aan het vergroten van de kennis van pedagogische medewerkers op de werkvloer op het terrein van taalontwikkeling en het herkennen van taalontwikkelingsstoornissen. Tevens wordt gewerkt aan ouderbetrokkenheid en coaching on the job door logopedisten. Het doel is om het handelingsrepertoire van pedagogische medewerkers te vergroten bij de taalstimulering, de kennis van (laagtaalvaardige) ouders over de (meertalige) taalontwikkeling te vergroten en om te onderzoeken of coaching on the job door specialisten zoals logopedisten een effectief instrument is dat de

kwaliteit van de VVE kan verbeteren. Tot slot organiseren we op enkele locaties van het CJG kleinschalige voorlichting aan ouders, opa's en oma's over 'hoe praat je met je kind'. In deze voorlichtingsbijeenkomsten wordt onder meer samengewerkt met logopedisten vanuit PPO, het samenwerkingsverband primair passend onderwijs en met de peuterconsulenten van het CJG.

4.2.6 We benutten de inzet van taal op andere beleidsterreinen

Zoals eerder beschreven, hangt laaggeletterdheid samen met tal van andere problemen. Het raakt daarmee ook andere beleidsterreinen. We kiezen voor een integrale aanpak, waarin laaggeletterdheid niet als een geïsoleerd probleem wordt benaderd. Binnen het coalitieakkoord zijn meerdere ambities geformuleerd waarbij het verbeteren van de taalvaardigheid van Rotterdammers een bijdrage kan leveren aan het waarmaken ervan. Door hiervan gebruik te maken, wordt de effectiviteit van ons taalbeleid flink verhoogd.

Denk aan:

- het vergroten van de kans op een baan;
- het verminderen van het aantal Rotterdammers zonder een startkwalificatie;
- het vergroten van de uitstroom uit de bijstand;
- het verminderen van het aantal Rotterdammers met problematische schulden en het aantal huishoudens dat langdurig in armoede leeft;
- het bestrijden van eenzaamheid;
- het bevorderen van gelijke kansen;
- het vergroten van de digitale vaardigheden van Rotterdammers, waaronder ouderen;
- het verbeteren van de gezondheid en het welzijn van Rotterdammers;
- het bevorderen van de integratie en een meer ontspannen manier van samenleven in de stad.

In onderstaande tabel wordt de relatie tussen taalbeleid en de andere beleidsterreinen in kaart gebracht.

Sporen waarlangs we werken

Taal en werk

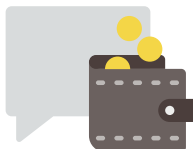
Samenwerking met andere beleidsterreinen

Werk en Inkomen
Tegenprestatie
Taaleis

Doel (van het inzetten van taal als instrument)

- Arbeidsontwikkeling: versterken van de arbeidsmarktpositie van werkzoekenden;
- Activering, persoonlijke ontwikkeling en arbeidsontwikkeling (waar mogelijk) voor klanten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt;
- Inspanningsverplichting Taaleis.

Taal en geld

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Armoedebestrijding en
Schulddienstverlening

Doel (van het inzetten van taal als instrument)

- Geïntegreerde aanpak bevorderen van de financiële zelfredzaamheid van Rotterdammers;
- Gezinsaanpak taal en schulden om de overerfbaarheid van laaggeletterdheid en schuldenproblematiek te voorkomen.

Taal en gezondheid

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Publieke Gezondheid
WMO
Sport

Doel (van het inzetten van taal als instrument)

- Verbeteren van de gezondheid van laaggeletterde Rotterdammers;
- Doorstroom van sociale dagbesteding naar arbeidsmatige dagbesteding en uitstroom van WMO;
- Taalverbetering samen met gezondheidsverbetering door sport.

Taal en ontwikkeling

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Onderwijs
Jeugd
Ouderen
Cultuur

Doel (van het inzetten van taal als instrument)

- Bevorderen van de taalontwikkeling van jongeren als onderdeel van basisvaardigheden & scholing van professionals;
- Bevorderen van de taalontwikkeling van het jonge kind door scholing van professionals, tijdige signalering en doorverwijzing van ouders;
- Bevorderen van ouderbetrokkenheid;
- Bevorderen van digitale vaardigheden ouderen;
- Bevorderen van participatie van digibete ouderen;
- Positieve agendering;
- Leesbevordering van jong tot oud (cultuur-educatie & bibliotheek).

Het taalaanbod vanuit Welzijn en Integratie is overstijgend ten opzichte van de vier sporen.

<p>Welzijn</p>	<p>Samenwerking met andere beleidsterreinen</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Informele) taalactiviteiten; - Versterken gebiedsinfrastructuur; - Gebiedsgerichte informatievoorziening 	<p>Doel (van het inzetten van taal als instrument)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inbedding taalnetwerken en doorverwijzing in de welzijnsopdracht; - Structurele inbedding Taalverwijzers; - Benoemen van taalambassadeurs per gebied (Ambassadeurs van Stichting ABC)
<p>Integratie</p>	<p>Samenwerking met andere beleidsterreinen</p> <p>Bevorderen van de integratie van nieuwkomers: inburgering en Rotterdamse Aanpak Statushouders</p>	<p>Doel (van het inzetten van taal als instrument)</p> <p>Bevorderen doorstroming naar non-formele of formele taaltrajecten na inburgering</p>

4.2.7 We geven als gemeente het goede voorbeeld

We willen als Gemeente Rotterdam het goede voorbeeld geven door het taalniveau van onze eigen medewerkers te verhogen, maar ook door altijd op begrijpelijke wijze te communiceren met de stad.

We zijn als werkgever toegetreden tot het landelijke Taalakkoord en hebben ons daarmee verplicht laaggeletterdheid binnen de eigen organisatie aan te pakken. Daarnaast test de gemeente ook de eigen schriftelijke communicatie op begrijpelijk taalgebruik. De taalambassadeurs worden hier actief bij betrokken.

5 Vier sporen waarlangs we werken

Hoe gaan we onze ambities realiseren? De keuze voor een integrale aanpak, gebaseerd op de levensloop van mensen en aansluitend op hun eigen, intrinsieke motivatie, leidt tot vier verschillende sporen waarlangs we gaan werken:

- Taal en Ontwikkeling
- Taal en Gezondheid
- Taal en Werk
- Taal en Geld

In de volgende paragrafen beschrijven we de achtergronden per spoor, de partners waarmee we binnen dat spoor zullen samenwerken en de acties op hoofdlijnen. Deze acties zullen ieder jaar worden aangevuld, in nauwe samenwerking met de partners uit het netwerk of naar aanleiding van nieuwe initiatieven.

5.1 Taal en Ontwikkeling

Waarom?

Omdat laaggeletterdheid vaak van ouders op kind wordt doorgegeven, moeten we de taalontwikkeling van kinderen en hun ouders gezamenlijk aanpakken. De meeste ouders zijn ook gemotiveerd om de ontwikkeling van hun kinderen te stimuleren.

Voorkomen is in alle gevallen beter dan 'genezen'. Door zo vroeg mogelijk te signaleren of ouders moeite hebben met taal, kunnen we extra ondersteuning bieden en voorkomen dat jonge kinderen een achterstand oplopen. Zo voorkomen we onder andere de instroom van een nieuwe generatie laaggeletterden.

Met wie?

In Rotterdam zijn veel professionals bezig met de taalontwikkeling bij kinderen en volwassenen. Vaak zijn het echter gescheiden werelden. Het is belangrijk ze bij elkaar te brengen en te faciliteren met kennis, methodieken, netwerken en ruimte voor innovatie.

De natuurlijk 'vindplaatsen' en partners als het gaat om taalontwikkeling bij kinderen en hun ouders zijn CJG's, de VVE en scholen. We streven ook naar een nauwere samenwerking met de Bibliotheek, die al verschillende programma's heeft lopen op scholen en voor volwassenen, cultuureducatie en met kennisinstellingen zoals de Hogeschool Rotterdam en de Erasmus Universiteit.

Wat gaan we doen?

In nauwe samenwerking met het CJG en met peuterconsulenten wordt gewerkt aan een goede toeleiding naar de VVE. Daarbij is screening van taalontwikkelingsproblemen en doorverwijzing naar specialisten (zoals logopedisten) onderdeel van de standaardprocedure.

Daarnaast worden hbo-coaches ingezet op elke VVE-groep. Zij zijn daar minimaal 1 dagdeel per week aanwezig om al meewerkend de pedagogische aanpak en de resultaten te observeren en de pedagogisch medewerkers te coachen. Op dit moment worden pilots uitgevoerd in het kader van CITYlab, gericht op voorlichting voor ouders, taalstimulering van kinderen en deskundigheidsbevordering van peuterconsulenten. Dit gebeurt samen met de Hogeschool Rotterdam, logopedisten en VVE-instellingen.

Het omvangrijke project 'Lerende Ouders' - gestart in 2018 - wordt dit jaar voortgezet. Het omvat 500 taaltrajecten voor laag-talige ouders met kinderen in de leeftijd van 0 tot 6 jaar, die in nauwe samenwerking met VVE-instellingen worden uitgevoerd. Dit project wordt mede ondersteund door het landelijke actieprogramma 'Tel mee met Taal'. De eerste resultaten worden in de zomer van 2019 bekendgemaakt.

Andere acties op het gebied van taalontwikkeling voor kinderen en jongeren zijn de scholing van medewerkers binnen het jeugd en jongerenwerk in het herkennen van en omgaan met laaggeletterdheid, het inzetten van taal als instrument bij het Jongerenloket en het starten van een zomerschool voor ouders en hun kinderen in samenwerking met Jeugdvakantieland.

Samen met de Hogeschool Rotterdam zal bij logopedisten in de stad een onderzoek worden gestart naar laaggeletterdheid bij volwassenen in hun praktijk. Op grond van de resultaten zullen verdere acties worden bepaald.

In samenwerking met partners (bibliotheek, KCR etc.) gaan we de mogelijkheden die binnen- en buitenschoolse cultuureducatie biedt benutten om de taalvaardigheid te verbeteren.

5.2 Taal en Gezondheid

Waarom?

Er is een direct verband tussen taalvaardigheid en gezondheid. Mensen die niet goed kunnen spreken, schrijven of lezen beschikken over minder 'gezondheidsvaardigheden'. Ze hebben moeite om informatie over gezondheid te verkrijgen, begrijpen en toe te passen en lijden dan ook vaker aan bijvoorbeeld astma, diabetes, kanker, hart- en vaatziekten en psychische problemen. Ze bezoeken veel vaker de huisarts, een specialist of de spoedeisende hulp. Ook preventieve zorg gaat vaak aan hen voorbij. Ze hebben te weinig kennis over een gezonde levensstijl.

Andersom: wanneer we erin slagen hun taalachterstand te verkleinen, zullen ze veel meer kennis kunnen opdoen over gezondheid en gezondheidsrisico's, zal hun levensstijl gezonder worden en zullen ze een minder groot beroep op de zorg hoeven doen.

De verschillende zorgverleners in de stad - denk aan huisartsen, apothekers, ziekenhuizen, medisch specialisten, fysiotherapeuten en de verschillende zorgcentra - kunnen hier een belangrijke 'dubbelrol' spelen. Enerzijds door in hun communicatie rekening te houden met laaggeletterdheid (en zo gezondheidsrisico's te vermijden), anderzijds door mensen door te verwijzen naar taaltrajecten.

Met wie?

Naast de laaggeletterde patiënt betrekken we vooral zorgverleners, zorgorganisaties en zorgopleidingen in de stad bij onze inspanningen. Door bij hen de kennis over het verband tussen laaggeletterdheid en gezondheid te vergroten, kunnen zij in hun eigen praktijk zaken eerder herkennen en initiatieven ondernemen om begrijpelijker te communiceren over hun werk. Maar ook kunnen zij mensen doorverwijzen naar passende taaltrajecten.

Ook hier is het CJG een belangrijke samenwerkingspartner, aangezien de ontwikkeling van een kind en zijn of haar gezondheid vrijwel altijd hand in hand gaan.

Samen met de beleidsvelden Publieke Gezondheid en Welzijn en Sport geven we taal en laaggeletterdheid meer aandacht. Dit komt onder andere terug in het Preventieakkoord dat dit jaar wordt vormgegeven.

Wat gaan we doen?

Bij zorgverleners gaan we kennis en het bewustzijn vergroten door het aanbieden van gerichte trainingen Taal en Gezondheid door de Voorlichters Gezondheid. Maar ook

de #Durftezeggen-campagne kan verder bijdragen aan bewustwording bij zorgverleners. Ook wordt het thema taal in het opleidingscurriculum van de verschillende zorgopleidingen in onze stad opgenomen (mbo, hbo, universiteit). Wanneer studenten al tijdens hun opleiding leren over het verband tussen taal en gezondheid, dan dragen ze deze kennis er ervaring hun hele carrière met zich mee. Patiënten indien nodig doorverwijzen naar taalcursussen moet een tweede natuur worden.

Door de medewerkers van de CJG's te trainen in het herkennen van en omgaan met laaggeletterdheid, kunnen we het doorgeven ervan - van ouder op kind - voor een deel tegengaan. Inmiddels heeft het CJG Feijenoord een Taalpunt ingericht waar laaggeletterde ouders worden doorverwezen naar een passend taalaanbod.

5.3 Taal en Werk

Waarom?

Ook het verband tussen taal en werk is onomstreden. Mensen met een taalachterstand hebben meer moeite om een baan te vinden en lopen een grotere kans om hem te verliezen. De snelle ontwikkeling van de technologie heeft bovendien grote impact op ons werk en maakt het voor mensen die laaggeletterd zijn alleen maar lastiger om mee te blijven doen.

Laaggeletterde werkzoekenden - mensen die hun baan verliezen en een lage taalvaardigheid hebben - ondervinden problemen met solliciteren (een vacature lezen, een brief schrijven) en het aanvragen van een uitkering. Laaggeletterde werkenden hebben baat bij aandacht voor hun probleem op de werkvloer. Zij lopen, zoals gezegd, door hun taalachterstand een grotere kans om hun baan kwijt te raken.

Organisaties en bedrijven zijn gebaat bij medewerkers met een hoge productiviteit en met specifieke (digitale) vaardigheden, maar ook bij een veilige werkomgeving en goede interne en externe communicatie.

De gemeente wil dat banen in het kader van de (energie) transitie waar onze stad de komende decennia voor staat, zoveel mogelijk bij Rotterdammers terecht komen. Ook daarbij speelt taal een belangrijke rol.

Met wie?

Uit onderzoek blijkt dat meer dan de helft van de laaggeletterden een baan heeft. Dat betekent dat naast de laaggeletterden zelf - werkend of werkzoekend - ook

organisaties en bedrijven een groot belang hebben. Hier valt veel winst te halen in de vorm van bewustzijn en concrete acties. Naast het feit dat zij deze mensen in dienst hebben, zorgt ook de huidige krapte op de arbeidsmarkt ervoor dat werkgevers gebaat zijn bij het aanpakken van laaggeletterdheid.

Ook het onderwijs speelt een belangrijke rol als het gaat om de taalvaardigheid van mensen en hun kansen op de arbeidsmarkt. We handhaven actief de Taaleis. Het biedt naast de functie van een signaleringssysteem ook de mogelijkheid om door taalactiviteiten aan te bieden de arbeidsmarktkansen van veel werkzoekende te verbeteren. Naast Werk en Inkomen en Tegenprestatie zijn het UWV en het Leerwerk-loket belangrijke samenwerkingspartners.

Wat gaan we doen?

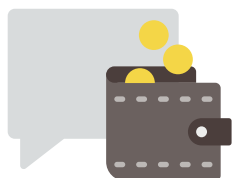
De aanpak richt zich op werkzoekenden, werkenden en bedrijven. Bij werkzoekenden richten wij ons op mensen met een lange afstand tot de arbeidsmarkt. Deze groep bevat enkele duizenden mensen die een laag taalniveau hebben. Binnen de te realiseren 19.000 taaltrajecten wordt aan deze groep een aanbod gedaan.

De werkgeversaanpak kent 5 fases: verhogen van de attentie, verhogen van de urgentie, aanzetten tot actie, concreet aan de slag gaan en bestendigen. Samen met het Werkgeversservicepunt, het UWV en het Leerwerk-loket werken we uit welke acties per fase nodig zijn.

Vanuit de bedrijven is de behoefte uitgesproken aan nazorg en regelmatige terugkoppeling. Hiervoor benoemen we bedrijfsambassadeurs Taal, die ook een rol kunnen spelen bij het motiveren van nieuwe bedrijven.

Ook steken we energie in vroegsignalering. Voor iedereen die laaggeletterd is, is herkenning en openheid van groot belang. Het moet normaal worden om in vragenlijsten taalvaardigheid op te nemen en dit een rol te geven bij sollicitatiegesprekken, functioneringsgesprekken en gesprekken bij de gemeente en het UWV. Door zaken bespreekbaar te maken, wordt schaamte weggenomen en helpen we mensen op weg met een taaltraject.

5.4 Taal en Geld

Waarom?

De gemiddelde schuld van Rotterdammers is hoog. Hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit is een taai probleem, waarbij taalvaardigheid ook een belangrijke rol blijkt te spelen. Vaak is er sprake van een opeenstapeling van

problemen: mensen met schulden zijn vaak laaggeletterd, ze hebben een digitale achterstand, ze zijn beperkt zelfredzaam en schamen zich. Het risico bestaat dat ze deze problemen doorgeven aan de volgende generatie.

Als onderdeel van het 'Deltaplan Schulden' ontwikkelen we daarom een samenhangend aanbod, gericht op het aanpakken van schulden én laaggeletterdheid.

Met wie?

Wijkteams en Vraagwijzers zijn bij uitstek de samenwerkingspartners op dit terrein. Op de Vraagwijzers zijn al Taalverwijzers geïnstalleerd. Deze brengen het taalniveau in kaart en kunnen voor doorverwijzing zorgen. Hun advies wordt opgenomen in het totale ondersteuningsplan van mensen.

Op beide terreinen heeft Rotterdam Zuid een extra grote opgave. Daarom worden de wijkteams hier toegerust om laaggeletterdheid in een vroeg stadium te herkennen en er op een goede manier mee om te gaan.

Wat gaan we doen?

Juist als het gaat om taal en geld is er grote behoefte aan nieuwe, innovatieve initiatieven. We willen daar als gemeente nadrukkelijk ruimte voor bieden.

We kiezen voor een geïntegreerde aanpak. Die start met een onderzoek naar (eenouder-) gezinnen met problemen op het gebied van taal en schulden/armoede. Op dit moment komt het nog te veel voor dat hulpverleners onafhankelijk van elkaar bezig zijn. De vraag is: aan welke knoppen draaien zij? Welke zijn succesvol? En hoe kunnen we zaken met elkaar verbinden om het effect te vergroten?

Daarnaast zijn vanuit het taal- en armoedebeleid voor de komende periode gezamenlijk trajecten ingekocht om Rotterdammers met schulden (financieel) zelfredzamer te maken, onder meer door taalverbetering.

Samen met de G4 laten we een online module ontwikkelen die gericht is op het aanvragen van verschillende belastingtoeslagen voor kwetsbare burgers.

Tot slot zullen vrijwilligers opgeleid worden die zowel op het gebied van taal als op het gebied van schulden op maat ondersteuning kunnen bieden.

Door een gezamenlijke aanpak van taalachterstand en de schuldenproblematiek werken we aan een duurzame, toekomstgerichte oplossing.

6 Onderzoek en rapportage

6.1 De Taalmonitor

Afgelopen collegeperiode is het effect van de gesubsidieerde taaltrajecten gemeten met de Taalmonitor. Deze monitor is ontwikkeld door Onderzoek en Business Intelligence (OBI) van de gemeente en was specifiek toegespitst op het toetsen van de resultaten die in het beleidskader 'Met taal versta je elkaar' waren opgenomen. Voor het nieuwe beleidskader zal OBI opdracht krijgen om een aangepaste monitor te ontwikkelen.

6.2 Evidence based innovatie

Innovatie krijgt in onze aanpak nadrukkelijk ruimte. We gaan partijen in de stad stimuleren en faciliteren door onder andere het bieden van vrijheid om echt innovatief te kunnen zijn. We willen hier ook van leren en de resultaten toekomstbestendig maken. Daarom gaan we in samenwerking met kennisinstututen in de stad (hogeschool en universiteit) de effecten nauwgezet monitoren. Door het inzetten van studenten bevorderen we ook hun leerproces.

6.3 Aansluiting bij landelijk onderzoek

Aanvullend op de Taalmonitor gaat Rotterdam participeren in een landelijke impactmeeting. De toegevoegde waarde van deze meting is dat:

- de resultaten ook in termen van sociale inclusiviteit geïnterpreteerd kunnen worden;
- benchmarking mogelijk is;
- de langetermijneffecten ook zichtbaar worden gemaakt.

De monitoring zal in een aantal gemeenten en/of regio's in Nederland worden opgezet, waardoor de impact van de leertrajecten voor volwassenen in kaart wordt gebracht (zowel formeel als non-formeel). Hierbij staan de volgende 3 onderzoeksvragen centraal:

1. Welke impact heeft een leertraject voor volwassenen op de verschillende levensdomeinen (waaronder arbeid, digitale vaardigheden, enzovoorts)?
2. Is de ervaren impact van de deelnemers duurzaam?
3. Welke onderdelen van de leeromgeving zijn van invloed op het behaalde leerresultaat?

Om dit in kaart te brengen zullen er 3 onderzoeken gerealiseerd worden, te weten:

1. Een voor- en nameting onder deelnemers op het gebied van sociale inclusiviteit (waarmee de impact op de levensdomeinen wordt onderzocht).
2. Een derde meting onder een selecte groep deelnemers na een jaar waarmee de duurzame, ervaren impact op de levensdomeinen kan worden vastgesteld.
3. Een verdiepend onderzoek waarmee nauwkeurig in kaart wordt gebracht welke factoren van de leeromgeving voor succes zorgen en hoe deze dan moeten worden vormgegeven, zodat de gemeente daar in samenspraak met aanbieders van volwasseneneducatie op kan sturen.

6.4 Verantwoording

Over de voortgang van het taalbeleid en de behaalde resultaten wordt jaarlijks aan de gemeenteraad gerapporteerd. Over de inzet van taal als instrument binnen de andere portefeuilles vindt de verantwoording plaats binnen de reguliere verantwoording van het betreffende beleidsterrein.

7 Juridisch en financieel kader

7.1. Juridisch kader

Landelijk biedt de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) zowel inhoudelijk als budgettair het kader voor het beleid op het gebied van laaggeletterdheid bij volwassenen. Op grond van de WEB draagt Rotterdam sinds 2015 de verantwoordelijkheid als contactgemeente voor het realiseren van een dekkend educatie-aanbod voor de regio Rijnmond. Hiervoor krijgt Rotterdam als contactgemeente ook gelden uit de WEB. Zij verantwoordt deze jaarlijks naar het Rijk.

Naast een regionale structuur stelt de wet ook andere eisen:

- De WEB-middelen moeten besteed worden aan taal- en rekenaartrajecten en digitale vaardigheden voor mensen van 18 jaar of ouder;
- De trajecten moeten tot een diploma leiden dat door het Rijk wordt erkend (formele educatie) of met een certificaat op de deelaspecten van de eindtermen van de educatie (non-formele educatie);⁵
- Inburgeringsplichtigen mogen niet deelnemen aan de WEB-trajecten;
- Wervingskosten en andere project- en administratiekosten mogen niet worden bekostigd uit de WEB-middelen;

In het eerste kwartaal van 2019 zal de Minister van OCW een nieuw aanpak presenteren. In 2019 blijft de situatie zo dat Rotterdam verantwoordelijk is voor het regionaal inkopen van een dekkend educatie-aanbod en hiervoor als contactgemeente geld van het Rijk krijgt.

Rotterdam participeert in alle belangrijke landelijke netwerken en levert input op diverse manieren voor de nieuwe landelijke aanpak.⁶ Deze input is gericht op het vergroten van de bestedingsruimte van de wet zodat gemeenten meer flexibel het budget kunnen inzetten en hiermee meer impact kunnen realiseren.

Het grootste deel van het taalbudget komt van de WEB. Daarnaast beheert Rotterdam ook het educatiebudget van de regio. Een deel van het WEB-budget zet Rotterdam samen met de regio in voor het inkopen van taaltrajecten. Een ander deel wordt lokaal ingezet via subsidies of inkoop.

1. Regionale inkoop. Vanwege de nieuwe aanpak die het ministerie in het eerste kwartaal presenteert, is 2019 een overgangsjaar. De regionale aanbesteding gericht op Taal en Participatie loopt tot eind 2019. Taal en Integratie is voor een jaar aanbesteed. Rotterdam koopt in deze aanbestedingen formele en non-formele taaltrajecten in. Vanaf 2020 wordt op grond van besluit van de regio het educatie-aanbod vernieuwd.
2. Lokale inzet via subsidies en inkoop. Voor Rotterdam geldt 2019 ook als een overgangsjaar. Tot 1 juli zijn de Nadere Regels Non-formele Taal- en rekeneducatie Rotterdam 2019 verlengd. Op grond van dit kader kunnen subsidies worden aangevraagd voor non-formele taaltrajecten. Na 1 juli volgt een nieuwe subsidieregeling, gericht op innovatie en de gebieden. Daarnaast zullen non-formele taaltrajecten worden ingekocht. Rotterdam koopt non-formele taaltrajecten nu lokaal en regionaal in.

Hieronder treft u de schematische weergave van de diverse regelingen in de tijd.

⁵Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 12 december 2012, nr. BVE/431518 en de wijziging, van de Regeling eindtermen educatie 2013 vanwege het vaststellen van eindtermen voor deze opleiding. Daarnaast de Regeling digitale vaardigheden educatie 2018, als gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 29 september 2017, inzake het vaststellen van de eindtermen voor de opleidingen Nederlands als tweede taal en de opleidingen Nederlandse taal en rekenen en digitale vaardigheden.

⁶G4-netwerk, VNG, en diverse bijeenkomsten van het Ministerie van OCW.

2019

2020

2021

2022

Regionaal 	Regionale inkoop Taal & Participatie		Regionale inkoop: Inhoud en duur afhankelijk van regionale besluitvorming
	Regionale inkoop Taal & Integratie		
Lokaal 	Tot 1 juli: Nadere regels 2019	Na 1 juli	Lokale inkoop
		Lokale inkoop	
	Doorloop trajecten	Subsidierегeling innovatie en gebieden	Subsidierегeling gebieden en innovatie
			Doorloop aanbesteding 2 jaar met optie verlenging
Duur trajecten 	Tot eind 2019		Subsidierегeling per jaar

7.2 Financieel kader

Hieronder een overzicht van de verdeling van de trajecten en de middelen per jaar.

	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke middelen bestaand beleid	1.271.000	1.271.000	1.271.000	1.271.000
Gemeentelijke middelen intensivering (coalitieakkoord)	1.365.000	2.276.000	4.066.000	4.076.000
WEB-middelen Rotterdam	6.308.000	4.943.000	4.943.000	4.943.000
Totaal beschikbaar Rotterdam	8.944.000*	8.490.000	10.280.000	10.290.000
Aantal geslaagde non-formele en formele taaltrajecten: 19.000				
Aantal geslaagde trajecten	3.800	4.400	5.400	5.400
Aantal te realiseren trajecten per jaar (gemiddeld 20% niet geslaagd)	4.750	5.500	6.750	6.750
Aantal te realiseren trajecten collegeperiode (maximaal 20% behaalt het traject niet)	23.750			

* inclusief de WEB-middelen die uit 2018 meegenomen worden naar 2019 en overhead

Hieronder een overzicht van de verschillende regelingen en inzet van middelen voor taaltrajecten in 2019.

Lokale inzet Rotterdam 	Non-formele taaltrajecten			
	Verlenging Nadere regels 2016	Nieuw subsidiekader: innovatie en gebieden	Aanbesteding Rotterdam intensivering Taal	Aanbesteding Financiële zelfredzaamheid
	€ 2,6 miljoen	€ 0,7 miljoen	€ 1,5 miljoen	€ 0,8 miljoen
Regionale inzet Rotterdam 	Aanbesteding non-formele en formele taaltrajecten			
	Taal en Participatie		Taal en Integratie	
	€ 2,8 miljoen			

Bijlage 1: Toelichting op taalniveaus

De niveaus van 1F t/m 4F worden gehanteerd voor Nederlanders die hier geboren zijn.
De niveaus van A1 t/m C1-C2 worden gebruikt voor anderstaligen.

In de tabel worden ter vergelijking ook de corresponderende eindniveaus binnen het Nederlandse onderwijssysteem opgenomen.

Laaggeletterd 	Nederlands als eerste taal (NT1)	1F
	Nederlands als tweede taal (NT2)	A1-A2
	Vergelijkbaar niveau onderwijs	Eind basisschool
	Wettelijke regelingen	Inburgering Taaleis WEB

Niet meer laaggeletterd 	Nederlands als eerste taal (NT1)	2F	3F	4F
	Nederlands als tweede taal (NT2)	B1	B2	C1-C2
	Vergelijkbaar niveau onderwijs	Einde vmbo en mbo 1,2,3 Staatsexamen NT2 programma I	Einde mbo-4 of havo Staatsexamen NT2 programma II	Einde vwo-hbo/wo
	Wettelijke regelingen	Voornemen nieuwe Wet Inburgering WEB	WEB	

Bijlage 2: Verdeling typen taaltrajecten tot 2019

Taal gaat dwars door alles heen										
	Armoede/schulden	Inburgering	Rotterdamse Aanpak Statushouders	Taalbeleid	Scholing W&I & Jongeren loket	Taaieis	Tegenprestatie	Wezijn	Bibliotheek Taalcafé	Onderwijs
Type taal-traject/activiteit	Taalactiviteit/non-formeel taaltraject*	Formeel taaltraject	Taalactiviteit	Non-formeel taaltraject Formeel taaltraject	Taalactiviteiten					
Doel-groepen	Rotterdamers met schulden	Nieuwkomers o.a. Jongeren	Nieuwkomers Statushouders/jongeren/gezinsmigranten	NT1 NT2: nieuwkomers niet inburgeringsplichtig & oudkomers Jongeren	Werkzoekende NT2: nieuwkomers, oudkomers Jongeren	Werkzoekende NT1 NT2: nieuwkomers en oudkomers Jongeren	Werkzoekende NT1 NT2: nieuwkomers en oudkomers	NT1 nieuwkomers en oudkomers Jongeren	NT1 NT2: nieuwkomers en oudkomers Jongeren	Laagtaalvaardige ouders van kinderen 0-6
Doel	Bevorderen van de financiële zelfredzaamheid	Inburgeringsexamen	Voorbereiding op inburgering, maatschappelijke ondersteuning en participatieverklaring	Formeel: behalen van een door OCW erkend diploma gebaseerd op de eindtermen educatie.* Non-formeel: niet gericht op een erkend diploma maar wel op de deelaspecten van de eindterm en educatie.	Diploma of certificaat gericht op het verhogen arbeidsmarkt-kansen	Behalen niveau 1F	Activering/bevorderen arbeidsmarkt-kansen	Versterken zelfredzaamheid	Oefenen	Lerende ouders 500 taaltrajecten
Resultaat	Verbeterde financiële zelfredzaamheid	Diploma A2 niveau	Ondertekende participatieverklaring	Formeel: door OCW erkend diploma; Non-formeel: certificaat op basis van de eindtermen educatie	Diploma of certificaat	Voldoen aan inspanningsverplichting	Voldoen aan eisen Tegenprestatie	Verbetering zelfredzaamheid (wel of geen certificaat)	n.v.t.	Zomer 2019

* Gezamenlijke inkoop gericht op het bevorderen van de financiële zelfredzaamheid